

Γέροντας Εφραίμ: “Η Παναγία μας είναι το μεθόριον μεταξύ κτιστής και ακτίστου φύσεως”

/ [Αγιορείτικα](#)

Γέροντας Εφραίμ, Καθηγούμενος Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου

«Ως έμψυχω Θεού κιβωτώ, ψαυέτω μηδαμώς χειρ αμύητων», ψάλλουμε στην ενάτη ωδή πολλών Θεομητορικών εορτών. Πράγματι το μυστήριο περί του προσώπου και της ζωής της Θεοτόκου αποτελεί βιβλίο «κατεσφραγισμένον σφραγίσιν επτά» για τους αμύητους, τους μη έχοντας την αποκάλυψη, την θεία Χάρη. Μυστήριο αληθινό και τολμηρό, θείο και ανθρώπινο· ανέγγικτο από τον χοϊκό άνθρωπο. Πώς μπορεί κάποιος να νοήσει τα υψηλότερα, τα περί της Θεοτόκου, αφού δεν έχει πείρα ούτε των κατωτέρων; Πώς μπορεί ο άνθρωπος που δεν έχει καθαρισθεί από τα πάθη να ομιλεί με αυθεντία περί θεώσεως;

Στα ευαγγέλια αποσιωπάται η ζωή της Παναγίας Παρθένου και μόνο λίγα μας αποκαλύπτονται. Πολλά όμως άλλα, όπως και την σημασία και έννοια των ευαγγελικών αναφορών, τα διδάσκει το Άγιο Πνεύμα με την Παράδοση της

Εκκλησίας μας· τα αποκαλύπτει πολλές φορές η ίδια η Θεοτόκος στους πιστούς δούλους Της, στους Πατέρες της Εκκλησίας.

Θα ήθελα να επιστήσω την προσοχή σας, αλλά και να ζητήσω τις προσευχές σας, για να προχωρήσουμε με την Χάρη του Θεού στην ανάπτυξη του τόσο λεπτού και σημαντικού αυτού θέματος, πού άπτεται του προσώπου της Παναγίας μας, άλλα έχει σχέση και με την δική μας πνευματική ζωή.

Εξαρχής η Εκκλησία δεν επιχείρησε να διατυπώσει ιδιαίτερα δόγματα για την Παναγία. Δόγματα διατύπωσε μόνο για τον Τριαδικό Θεό (Τριαδικό δόγμα) και τον ενανθρωπήσαντα Λόγο (Χριστολογικό δόγμα). Η δογματική διδασκαλία της Εκκλησίας για την Παναγία διατυπώθηκε βαθμηδόν σε άμεση σχέση με την Χριστολογία. Μόνο η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία διατύπωσε ιδιαίτερα δόγματα για την Παναγία (ασπόρου συλλήψεως, ενσωμάτου μεταστάσεως). Έτσι ο Μέγας Βασίλειος μέσα στην προοπτική της αρχαίας Πατερικής Παραδόσεως, απευθυνόμενος προς αυτούς πού αμφισβητούσαν την μετά τόκον παρθενία της Θεοτόκου, μετατόπιζε την σπουδαιότητα του θέματος στην παρθενική Γέννηση του Χριστού, και έλεγε ότι η παρθενία ήταν αναγκαία ως την ενανθρώπηση, για το ύστερα ας μην είμαστε περίεργοι λόγω του μυστηρίου πού περικλείεται.

Ο άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας πού η διδασκαλία του για τον όρο «Θεοτόκος» θεμελιώθηκε από την Γ΄ Οικουμενική Σύνοδο και ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός αποτελούν δύο βασικούς σταθμούς στην ανάπτυξη της δογματικής διδασκαλίας για την Παναγία. Γενικά μπορούμε να πούμε ότι από την Γ΄ Οικουμενική Σύνοδο και ύστερα η αφομοίωση της δογματικής διδασκαλίας για την Θεοτόκο ήταν πολύ αργή.

Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς τον 14ο αιώνα, πού χαρακτηρίστηκε ως αιώνας του χριστιανικού ανθρωπισμού για το Βυζάντιο, σε αντίθεση με τους προγενεστέρους Πατέρες ήταν ίσως ό πρώτος, πού τόνισε την ανθρωπολογική σπουδαιότητα του προσώπου της Θεοτόκου, χωρίς βέβαια να αγνοεί την Χριστολογική σπουδαιότητα της ή να παύει να την προϋποθέτει. Μίλησε εκτενώς για το πρόσωπο και την ασκητική ζωή της Παρθένου! Την παρουσίασε ως ησυχάστρια μέσα στα Άγια των Αγίων και την πρόβαλε ως πρότυπο πνευματικής τελειώσεως. Αυτός απέδειξε ότι πρώτη η Παναγία είδε τον αναστάντα Χριστό. Κατά τον άγιο Γρηγόριο αυτή ήταν η μόνη «κυρίως φερωνύμως παρθένος»· είχε αποκτήσει την τελεία αγνεία, ήταν παρθένος στο σώμα και την ψυχή και δεν μπορούσε να αγγίξει κάποιος μολυσμός ούτε τις αισθήσεις του σώματος της ούτε τις δυνάμεις της ψυχής της.

Την γραμμή αυτήν του Παλαμά ακολούθησε και ο σχεδόν σύγχρονος του άγιος Νικόλαος Καβάσιλας. Αυτός γράφει ότι «προξενεί έκπληξη όχι μόνο στους

ανθρώπους, αλλά και σε αυτούς τους αγγέλους, το πώς, ενώ η Παρθένος ήταν μόνο άνθρωπος και δεν είχε τίποτε περισσότερο από τους άλλους ανθρώπους, μπόρεσε να διαφύγει, μόνη αυτή, την κοινή αρρώστια (δηλ. την αμαρτία)»6. Αύτη ήταν η «πρώτη και μόνη της αμαρτίας καθάπαξ απηλλαγμένη».

Ακολουθεί ο άγιος Νικόδημος Αγιορείτης, ο οποίος κάνοντας μία συνθετική θεολογία με βάση όλους τους προγενέστερους Πατέρες διακηρύττει: «Αν καθ' υπόθεσιν όλοι οι άνθρωποι, και τα λοιπά κτίσματα ήθελον γείνη κακά, μόνη η Κυρία Θεοτόκος ήτον ικανή να ευχαρίστηση τον Θεόν» και ότι «όλος ο νοητός και αισθητός κόσμος έγεινε δια το τέλος τούτο, ήτοι δια την Κυρίαν Θεοτόκον, και πάλιν η Κυρία Θεοτόκος, έγεινε δια τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν». Στην δε ερμηνεία του Εις την θ' ωδήν της Θεοτόκου Μαρίας γράφει ότι «η Θεοτόκος ήταν ανωτέρα κάθε προαιρετικού αμαρτήματος συγγνωστού τε και θανάσιμου, μέχρι και προσβολής αυτής πονηρού λογισμού».

Τελευταίο σταθμό αποτελεί ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, πού μαρτυρεί εν Πνεύματι Αγίω ότι «η Θεομήτωρ ουδέποτε ήμαρτεν, ουδέ δια σκέψεως»10.

Ο Χριστός δεν αμάρτησε, γιατί ως Θεία Υπόσταση δεν μπορούσε να αμαρτήσει. Είχε την απόλυτη και κατά φύση αναμαρτησία. Το «ουδείς αναμάρτητος, ει μη ο Θεός»11 αναφέρεται σε αυτήν την κατά φύση αναμαρτησία της Αγίας Τριάδος, και φυσικά του Χριστού ως δευτέρου προσώπου Της. Η Θεοτόκος δεν αμάρτησε, αν και μπορούσε να αμαρτήσει. Δεν ήταν αναμάρτητη κατά φύση αλλά κατά θέληση.

Η Παναγία είχε πραγματική, τελεία και όχι σχετική αναμαρτησία στα έργα, στους λόγους και στους λογισμούς της. Ούτε «βρισκόταν σε ύφεση η αμαρτία στην Θεοτόκο»13, ούτε η απαλλαγή της από την αμαρτία έγινε μετά την Πεντηκοστή ή έστω μετά τον Ευαγγελισμό. Επιπλέον δεν αρκεί να ομολογεί κάποιος ότι η αμαρτία υπήρχε σε Αυτήν δυνάμει και όχι ενεργεία, χωρίς να επεξηγείται αυτό το «δυνάμει» ως ανενέργητο στις πράξεις, τους λόγους και τους λογισμούς. Ακόμη και αυτή η «κατά Χάριν αναμαρτησία» είναι αποδεκτή με την προϋπόθεση ότι με την συνεργεία της θείας Χάριτος η Θεοτόκος παρέμεινε αναμάρτητη από την γέννηση της ως και την κοίμηση της, και όχι ότι «η ακαταγώνιστος (irresistibilis) Χάρις» επέβαλλε την αναμαρτησία μετά τον Ευαγγελισμό. Αυτά προβάλλουν πολλοί σύγχρονοι «ημέτεροι» θεολόγοι πού απαντούν στις Ρωμαιοκαθολικές δοξασίες για την Θεοτόκο με προτεσταντίζουσα θεολογία. Αν οι παλαιοί αλλά και οι σύγχρονοι αιρετικοί αμφισβητούν την αναμαρτησία του Χριστού, πόσο μάλλον της Θεοτόκου;

Δεν μπορεί με την αντίρρηση και την διανοητική θεολόγηση να ανατραπεί κάποια αιρετική δοξασία, αλλά μόνο με την εμπειρική γνώση της ορθόδοξης Πατερικής θεολογίας. Ακραιφνής εκφραστής των δογμάτων της Εκκλησίας είναι αυτός πού

έχει αναπτυγμένη στο έπακρο την νοερά και την λογική του ενέργεια αυτός πού έχει αποκτήσει δογματική συνείδηση. Αυτή κατά τον μακάριο Γέροντα Σωφρόνιο «είναι καταστάλαγμα μακροχρονίου πείρας της Χάριτος, ουχί δε διανοητικής εργασίας». «Είναι η βαθεία ζωή του πνεύματος, και ουχί η αφηρημένη γνώσις», πού αφομοιώνεται μετά από παρέλευση πολλών ετών εναλλαγής πνευματικών καταστάσεων επισκέψεως και άρσεως της Χάριτος.

Η Υπεραγία Θεοτόκος σύμφωνα με την διδασκαλία της Ορθόδοξης Εκκλησίας είναι «αιεipάρθενος». Δηλαδή παρθένος προ του τόκου, εν τω τόκω και μετά τον τόκον. Αυτή η παρθενία δεν έγκειται μόνο στην σωματική της καθαρότητα, αλλά κυρίως στην ψυχική. Διότι «η παρθενία ως απλή βιολογική κατάσταση δεν έχει καμμία θεολογική ή σωτηριολογική σπουδαιότητα». Δηλαδή το «αιεipάρθενον» της Θεοτόκου ταυτίζεται με την τελεία καθαρότητα, την αναμαρτησία. Αναμαρτησία προ του τόκου, εν τω τόκω και μετά τον τόκον. Η αναμαρτησία της δεν προέρχεται από άσπιλη σύλληψη της (Conceptio Immaculata), όπως κακώς δογμάτισε η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία με τον πάπα Πίο Θ' το 1854, αλλά από την ελεύθερη προσωπική της αποστροφή προς την αμαρτία.

Η Παρθένος συνελήφθη «σωφρόνως εν τη νηδύι της Άννας εξ Ιωακείμ». Το ότι συνελήφθη σωφρόνως σημαίνει ότι ο τρόπος της συλλήψεως ήταν αγνός και ανήδονος. Για να είχε όμως η Παρθένος άσπιλη σύλληψη, έπρεπε να είχε γεννηθεί παρθενικώς όπως και ο Χριστός²⁴. Η Πανάμωμος Παρθένος είναι η μόνη από το ανθρώπινο γένος που διατήρησε αμόλυντο και φωτεινό το «κατ' εικόνα». Με την αγαθή προαίρεση και την άσκηση Της εργαζόταν εν ελευθερία όλες τις θεοειδείς αρετές σε μέγιστο βαθμό. Μόνο στην Παρθένο έχουμε πλήρη αρμονία φύσεως και υποστάσεως. Έχουμε ένωση της γνώμης, της προαιρέσεως με τον λόγο της φύσεως, οπότε κατά τον άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή γίνεται «η του Θεού προς την φύσιν καταλλαγή»²⁵. Το θέλημα της ταυτιζόταν εντελώς με το θέλημα του Θεού. Είχε δώσει όλη την προαίρεση της στον Θεό.

Γι' αυτό μπορούσε να πει με μεγαλειώδη ταπείνωση στον Ευαγγελισμό της: «Ιδού η δούλη Κυρίου, γένοιτο μοι κατά το ρήμα σου»²⁶. Όταν της εξηγήθηκε ότι η σύλληψη θα γίνει εν Πνεύματι Αγίω στην παρθενική μήτρα της, τότε συμφώνησε, αποδέχτηκε την άρρητη οικονομία του Θεού. Μόνο κάποιος πού θα είχε πραγματοποιήσει βίο πανάμωμο και αμόλυντο, μόνο κάποιος πού θα είχε δείξει ιδιαίτερη, ξεχωριστή και μεγαλειώδη έφεση προς τον Θεό, πού θα είχε αποκτήσει τέτοιο θείο ερωτά, όσο κανένα άλλο δημιούργημα, θα μπορούσε να δεχθεί αυτήν την ακατάληπτη οικονομία του Θεού χωρίς αμφιβολίες. Η αγία Παρθένος δέχτηκε με ταπείνωση και απλότητα τον έπαινο του Γαβριήλ και το μήνυμα της θείας ενανθρωπήσεως, γιατί ήταν αύτη η μόνη πρόσφορη για την υψηλή τιμή και

αποστολή πού της έδινε ό Θεός.

Εδώ ακριβώς έγκειται ο κεντρικός και ενεργητικός ρόλος της στο μυστήριο της ενανθρωπήσεως του Θεού και της σωτηρίας του ανθρώπου. Προετοίμασε τον εαυτό της με τον πανάγιο βίο της έτσι ώστε να ελκύσει τον Θεό από τον ουρανό στην γη. Η Αειπάρθενος Μαρία δεν ήταν η καλύτερη γυναίκα στην γη, ούτε άπλα η καλύτερη γυναίκα όλων των εποχών, αλλά ήταν η μοναδική πού θα κατέβαζε τον ουρανό στην γη, θα έκανε τον Θεό άνθρωπο. «Μόνη γαρ Θεού και παντός ανθρωπείου γένους στάσα μεταξύ, τον μεν Θεόν εποίησεν υιόν ανθρώπου, υιούς δε Θεού τους ανθρώπους απειργάσατο, την γην ουρανώσασα και το γένος θεώσασα».

Αν είχε διαπράξει αμαρτίες -έστω και μόνο με τον λογισμό- η Παρθένος πριν από τον Ευαγγελισμό, πώς θα μπορούσε να έλθει, να σαρκωθεί, να ενωθεί ο Αγαθός, ο Άγιος Θεός με κάτι πού δεν θα ήταν αγαθό και άγιο, αλλά θα είχε πείρα της αμαρτίας; Η θεοχώρητος Παρθένος έζησε επί γης σαν να μην είχε σχέση με την αμαρτία πού είχε διαπραχθεί στην ιστορία της ανθρωπότητας. Ο άγιος Νικόλαος ο Καβάσιλας την παρομοιάζει με την κιβωτό του Νώε, πού έλαβε μέρος και μάλιστα σωστικό κατά τον Κατακλυσμό, αλλά δεν είχε καμμία σχέση με τους ανθρώπους της εποχής του Νώε.

Η Παρθένος γεννημένη από ανθρώπους -τον Ιωακείμ και την Άννα- ήταν κληρονόμος και φορέας του προπατορικού αμαρτήματος, στις συνέπειες του, την θνητότητα, τα αδιάβλητα πάθη· παίρνοντας από τον Θεό τόση βοήθεια, όση έδωσε ο Θεός και σε όλους τους άλλους ανθρώπους έζησε αναμάρτητα, προ του τόκου. Από αυτό το αναμάρτητο σώμα και την αναμάρτητη ψυχή, τον ενιαίο δηλαδή αναμάρτητο άνθρωπο, πήρε ό Υιός και Λόγος του Θεού αναμάρτητο σώμα και αναμάρτητη ψυχή και έγινε άνθρωπος, μόνος Αυτός με άσπιλη σύλληψη.

Ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο «φύσει αναμάρτητον και θελήσει αυτεξούσιον». Λόγω κακής χρήσεως του αυτεξουσίου εισήλθε η αμαρτία στον άνθρωπο και τον κυρίευσε. Κατά τον άγιο Νικόλαο Καβάσιλα ο Κύριος γνώριζε ότι ο άνθρωπος μπορεί να του προσφέρει καθαρή και αγνή την ανθρώπινη φύση -όπως τότε πού την πρωτοδημιούργησε- για να πάρει από αυτήν την Μητέρα Του. Ο Θεός περίμενε να δημιουργηθεί «η μόνη Αγνή και Άχραντος Παρθένος», για να εκπληρώσει την προ καταβολής κόσμου οικονομία Του. Δεν μεταβάλλει τα σχέδια Του, δεν αναιρεί τα δημιουργήματα Του, γιατί αυτό θα έδειχνε ότι κάτι δεν «εποίησε λίαν καλά».

Βέβαια και ο τοκετός της Θεοτόκου ήταν αναμάρτητος, αφού ήταν υπερφυσικός, «άνευ ωδίνων». Άλλα και μετά τον τόκο της έζησε αναμάρτητα, αφού μάλιστα ενοίκησε σε αυτήν «πάν το πλήρωμα της Θεότητος σωματικώς»³⁴. Από την στιγμή της «επισκιάσεως της δυνάμεως του Υψίστου»³³, δηλαδή του Αγίου

Πνεύματος, κατά τον Ευαγγελισμό, η Παναγία Παρθένος λαμβάνει μία συνεχή αύξηση αγιασμού, η οποία δεν σταματά, δεν διακόπτεται. Ο άγιος Γρηγόριος Παλαμάς γράφει: «Αγία μεν γαρ ει συ, φησί, και κεχαριτωμένη, Παρθένε· Πνεύμα δε πάλιν Άγιον επελεύσεται επί σε δι' αγιασμού προσθήκης υψηλοτέρας ετοιμάζον και προκατάρτιζον την εν σοι θεουργίαν»³⁶. Στοιχώντας στον Παλαμά ο π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ θεωρεί ότι κατά την στιγμή του Ευαγγελισμού έχουμε για την Παρθένο «πρόωρη Πεντηκοστή». Κατά τον Ευαγγελισμό δηλαδή συμβαίνει στην Παρθένο η κάθαρση πού λένουν οι Πατέρες³⁸, όχι κάθαρση από προσωπικά αμαρτήματα πού δεν υπήρχαν, αλλά «προσθήκη χαρίτων³⁹.

Όσοι δεν αποδέχονται την αναμαρτησία της Θεοτόκου προσπαθούν να στηρίξουν την άποψη τους σε ορισμένα αγιογραφικά χωρία και περιστατικά, πού δυστυχώς τα παρερμηνεύουν. Έτσι κατά τον γάμο στην Κανά της Γαλιλαίας υποστηρίζουν ότι η Θεοτόκος «εκινήθη “εκ της ασθενείας της κενοδοξίας”», επειδή «ηνώχλησεν ακαίρως τον Κύριον όταν αρχικά αρνήθηκε ο Χριστός να κάνει το θαύμα καθώς τον προέτρεπε η Μητέρα Του». Άλλα νομίζουμε ότι εδώ ακριβώς φανερώνεται το μέγεθος της παρρησίας της Θεοτόκου, γιατί ο Χριστός παρά την αρχική Του άρνηση υπήκουσε στην Παναγία και έκανε το θαύμα. Κάτι παρόμοιο συνέβη στο σχετικό θαύμα με μία από τις επτά θαυματουργές εικόνες πού φυλάσσονται στην Μονή μας, την Παναγία την Παραμυθία. Για την περίπτωση κατά την οποία ο Χριστός μιλούσε στα πλήθη, ενώ η Μητέρα Του και οι νομιζόμενοι αδελφοί Του ήθελαν να του μιλήσουν και είπε ο Χριστός, ότι «όστις αν ποιήση το θέλημα του πατρός μου του εν ουρανοίς, αυτός μου αδελφός και αδελφή και μήτηρ εστίν», υποστηρίχθηκε ότι με την απάντηση του ο Κύριος «κατήσχυνεν ήρεμα τον φιλόδοξον αυτής σκοπόν και το τυραννικόν πάθος της κενοδοξίας απήλασεν»⁴⁵. Ο Χριστός όμως εδώ, όπως και σε όλες τις δημόσιες εμφανίσεις Του, δεν δείχνει οποιαδήποτε συναισθηματική προσκόλληση προς την Μητέρα Του, γι' αυτό εξάλλου και στα ευαγγέλια δεν φαίνεται ποτέ να την αποκάλεσε «Μητέρα». Γιατί, οποίος δεν έχει βιώσει την εν Πνεύματι Αγίω αγάπη, μπορεί να παρερμηνεύσει αυτήν ως συναισθηματική. Υπάρχει όμως τεράστια διαφορά μεταξύ των δύο ειδών αγάπης· όση η διαφορά μεταξύ κτιστού και ακτίστου. Επίσης ο Χριστός δεν ήθελε να έχει ως μαρτυρία για το έργο Του, την Μητέρα Του, γιατί, αφού απευθυνόταν κυρίως στους απίστους και σκληροτράχηλους Ιουδαίους, η μαρτυρία της θα ήταν ύποπτη. Κάτι τέτοιο προβάλλει και ο άγιος Γρηγόριος Παλαμάς, όταν εξηγεί, γιατί οι ευαγγελιστές δεν ανέφεραν ρητώς ότι ο αναστάς Χριστός εμφανίσθηκε πρώτα στην Παναγία Μητέρα Του.

Ισχυρίζονται ακόμη κατά την σταύρωση του Χρίστου ότι «η ρομφαία πού διήλθε» την καρδιά της Θεοτόκου οφειλόταν στην απιστία της και ότι σκανδαλίσθηκε και κλονίσθηκε με τον ατιμωτικό θάνατο του Χριστού. Ο άγιος

Σιλουανός ο Αθωνίτης όμως γράφει: «Ημεείς δεν φθάνομεν εις το πλήρωμα της αγάπης της Θεοτόκου, και δια τούτο δεν δυνάμεθα να εννοήσωμεν πλήρως το βάθος της θλίψεως αυτής. Η αγάπη αυτής ήτο τελεία. Ηγάπα απείρως τον Θεόν και Υιόν αυτής, άλλ' ηγάπα και τον λαόν αγάπη μεγάλη. Και τί ησθάνετο αρά γε, ότε εκείνοι, τους οποίους αύτη τοσούτον ήγάπα και των οποίων την σωτηρίαν έπόθει έως τέλους, εσταύρουν τον ηγαπημένον Υιόν αυτής; Δεν δυνάμεθα να συλλάβωμεν τούτο, διότι ολίγη είναι η αγάπη ημών δια τον Θεόν και τους ανθρώπους».

Βέβαια για να φανεί ότι η Θεοτόκος ήταν άνθρωπος και όχι θεά, γιατί ο Νεστόριος και άλλοι αιρετικοί έλεγαν, «υπό ανθρώπου δε Θεόν τεχθήναι αδύνατον», ο ευαγγελιστής Λουκάς μας διέσωσε το περιστατικό κατά το όποιο η Παναγία, όταν επέστρεφε από την Ιερουσαλήμ, δεν γνώριζε πού ήταν το παιδί της, ο Χριστός, και τον έψαχνε μαζί με τον Ιωσήφ τον μνήστορα επί τρεις ήμερες⁵¹. Τούτο όμως φανερώνει ένα αναμάρτητο σφάλμα και ότι δεν είχε την επί γης παγγνωσία, αφού ήταν άνθρωπος”.

Η Θεοτόκος δεν είχε ούτε συγγνωστά αμαρτήματα. Είχε τέλεια αναμαρτησία σε ό,τι άφορα τα έργα, τους λόγους και την κατά διάνοια αμαρτία. Αυτό πραγματοποιήθηκε, γιατί από την γέννηση ως την κοίμηση της είχε αδιάλειπτη και αισθητή κοινωνία με την θεία Χάρη. «Ολόκληρη η ζωή της υπήρξε μία αδιάκοπη υπέρβαση της κλίσεως προς το κακό, μία διαρκής πορεία ανόδου και προόδου στην αρετή. Η Παναγία με τον άγιο βίο της υπερέβη το στάδιο της ασκήσεως και της καθάρσεως». Ο άγιος Σιλουανός γράφει αποκαλυπτικά: «Η Θεομήτωρ ουδέποτε απώλεσε την Χάριν», γι' αυτό «ουδέποτε ημάρτησεν, ουδέ δια λογισμού».

Ο τρόπος θεωρήσεως του ανθρώπου, η μαρτυρία και η ομολογία του για το πρόσωπο και την αναμαρτησία της Κυρίας Θεοτόκου φανερώνουν και την εσωτερική πνευματική του κατάσταση. Βέβαια οι Προτεστάντες και οι Ρωμαιοκαθολικοί στέκουν στα δύο άκρα της υποτιμήσεως και υπερτιμήσεως του προσώπου της Παναγίας αντίστοιχα. Όμως και μέσα στον χώρο της Ορθοδοξίας οι ηθικιστές από την μια και οι νοησιαρχικοί από την άλλη έχουν σίγουρα λανθασμένη αντίληψη για την Υπεραγία Θεοτόκο, γιατί δεν στηρίζονται στην εμπειρική, υπαρξιακή κοινωνία μαζί της⁵⁶. Οι ηθικιστές αποδέχονται την σωματική παρθενία της Θεοτόκου, όχι όμως και την πνευματική, γιατί πάντοτε μένουν στα «έξωθεν του ποτηριού». Οι νοησιαρχικοί δεν πιστεύουν στην αναμαρτησία της Παναγίας, γιατί δεν μπορεί να το αποδεχθεί αυτό η ευφυέστατη μεν και οξυδερκής, πεπερασμένη δε και αφώτιστη διάνοια τους. Ο μακάριος Γέροντας Σωφρόνιος του Έσσεξ, αυτός ο εμπειρικός θεολόγος, θεόπτης και κατ' εμέ ο μεγαλύτερος θεολόγος του 20ου αιώνα, ομολογεί: «Ουδείς των ανθρώπων υπήρξεν άνευ

αμαρτίας, εκτός της Υπεραγίας Παρθένου Μαρίας»", «δι' αυτής δε και χάριν αυτής η ιστορία του κόσμου εισήλθεν εις νέαν τροχίαν, ασυγκρίτως μεγαλειωδεστέραν παντός ό,τι υπήρχε προς αυτής». Αν κάποιος θεωρεί ότι η θέωση του ανθρώπου είναι ένα ηθικό γεγονός⁶⁰ και όχι μία οντολογική κατάσταση πώς μπορεί να διεισδύσει, να εμβαθύνει στο μυστήριο της Θεοτόκου;

Βέβαια «η βαθύτερη εμπειρία της Μητέρας του Κυρίου είναι κρυμμένη από εμάς και κανείς ποτέ δεν είναι δυνατόν να συμμερισθεί αυτήν την μοναδική εμπειρία». Δεν μπορούσε και ούτε μπορεί κάποιο δημιούργημα να γίνει τελειότερο από αυτήν, ούτε η ίδια μπορούσε να γίνει τελειότερη απ' ότι είναι. Κατά τον άγιο Αυγουστίνο «τρία δεν ηδυνήθη να κάμη τελειότερα ο Θεός, παρά πάσαν την παντοδυναμίαν Του. Την Σάρκωσιν, την Παρθένον και την μακαριότητα των δικαίων εν τη μελλούση ζωή».

Η Παναγία μας μέσα στην ορθόδοξη λατρεία για το «θεότευκτο, πνευματικό κάλλος της, το αμήχανο και απερίγραπτο» την παναγιότητα, την αναμαρτησία της μεγαλύνεται με υπέροχους και θεολογικωτάτους ύμνους, εγκωμιάζεται με υψηλούς, αποκαλυπτικούς και δυσπρόσιτους στην κοινή ανθρώπινη διάνοια λόγους. Σε Αυτήν απευθύνονται πύρινες προσευχές. Δεν αποδίδουμε την οφειλόμενη τιμή προς την Κυρία Θεοτόκο, αν ομολογούμε ότι ήταν άπλα ενάρετη και έζησε με ταπείνωση και υπακοή και δεν ομολογούμε το ανώτερο· ότι έζησε αναμάρτητα. Δεν ζηλοτυπεί ο Χριστός, δεν υποβιβάζουμε το πρόσωπο Του ως μοναδικό Δημιουργό και Σωτήρα του κόσμου αν ομολογούμε ότι η Παναγία Μητέρα Του είναι αναμάρτητη, όχι βέβαια κατά φύση άλλα κατά προαίρεση. Χρειάζεται να αποβληθεί η φοβία πού προέρχεται από προτεσταντίζουσα επιχειρηματολογία, ότι τιμώντας το πρόσωπο της Παναγίας την διαχωρίζουμε από τον Χριστό, από το μυστήριο της ενανθρωπήσεως. Τιμή και προσκύνηση προς την Παναγία δεν σημαίνει αποδοχή της Ρωμαιοκαθολικής Μαριολατρίας. Η ορθόδοξη διδασκαλία για την Θεοτόκο ομιλεί και ερμηνεύει την ορθή θέση της μέσα στην Εκκλησία.

Ο πανάγιος βίος, η αναμαρτησία της Παρθένου, πού έγινε αφορμή για να γίνει Θεοτόκος πα! Θεομήτωρ εξηγούν αυτήν την ιδιαίτερη θέση Της, πού ομολογούμε ότι έχει μετά τον Θεό και πάνω από τους αγγέλους και τους αγίους. Με την υποστατική ένωση της θείας και ανθρωπινής φύσεως στο πρόσωπο του Χριστού και την δημιουργία της θεανθρωπίνης οικογενείας και κοινωνίας, η Παναγία γίνεται η Μητέρα της καινής κτίσεως.

Η Παναγία μας είναι το «μεθόριον μεταξύ κτιστής και ακτίστου φύσεως», η «μετά Θεόν θεός, η τα δευτερεία της Τριάδος έχουσα», η «τιμιωτέρα των Χερουβείμ και ενδοξότερα ασύγκριτος των Σεραφείμ», η «αγία αγίων μείζων», αυτή πού «δύναται πάντα όσα θέλει» και μόνο σε αυτήν οφείλουμε «δουλική προσκύνηση,

λατρευτική βέβαια προς τον Θεό και τιμητική προς τους αγίους»⁶⁹. Γι' αυτό, νομίζω, δεν θα είμαστε έκτος του πνεύματος των αγίων Πατέρων μας, αν απευθύνουμε το εφύμνιο προς την Παναγία μας: «Χαίρε, αναμάρτητε Θεόνυμφε Δέσποινα». Αμήν.